

Bilgiyi, “kümülatif bir biçimde oluşturup paylaşan” siteler: Etkileşimli sözlükler

Bilişim Dergisi olarak Şubat sayımızda, dünyada fazla benzeri bulunmayan ancak Türkiye’de özellikle son yıllarda İnternet’te bilginin en çok paylaşıldığı

platformlara dönüşen “Etkileşimli (katılımcı, çevrimiçi, interaktif olarak da adlandırılıyor bu tür siteler) sözlük” sitelerini inceledik. Sayfalarımızda “herkesin düşüncesini, hissettiğini, paylaşmak istediklerini yasalar çerçevesinde insanlarla paylaştıkları yer” olarak bilinen, “bilgi, olay, gelişme vs. gibi şeyleri yorumlayan” sitelerin konumu, ne zaman kurulduğu, amaç ve hedefleri, üye sayıları, içerikleri, çalışma düzenleri, geleceğine ilişkin öngörülerini yansıtmayı hedefledik. Türkiye’de “bilgi, olay, gelişme vs. gibi şeyleri yorumlayan” sitelerin mevcut durumu, eksikliklerinin yanı sıra önümüzdeki fırsatlara işaret edip farkındalık yaratmayı amaçladığımız dosya sayfalarımız için İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Elemanı Dr. Özgür Uçkan, “Sözlükler: Türkiye İnternet kültürünün vazgeçilmezi...” başlıklı yazı ile konuya ilişkin görüşlerini okurlarımızla paylaştı. Ayrıca gönderdiğimiz soruları yanıtlayarak Ekşi Sözlük’ten Sedat Kapanoğlu, İnci Sözlük’ten Gürkan Dünder, İHL Sözlük’ten Said Ercan, Uludağ Sözlük moderatörlerinden Gökhan Gürleyendağ ve Bilgi Sözlük’ün kurucusu Bülent Cumhur Erol dosyamıza katkı verdiler.

Günümüzde bilindiği gibi bilgiye çoğu kez İnternet’ten ulaşıyor ve anlamı bilinmeyen her şey, kitaplıklardaki sözlükler yerine İnternet’ten öğreniliyor. Her türlü bilgi arama çabası, İnternet’ten çok sayıda seçenikle karşılaşılıyor. Genellikle gençler tarafından

On yılı aşkın bir süredir hayatımıza giren, dünyada benzeri bulunmayan ve Türkiye’nin sosyal medyaya yaptığı özgün bir katkı olan sözlükler, İnternet’te bilgiye en çok ulaşılan platformlara dönüşmüş durumda. 100’ü aşkın site, bir rekabete neden olurken bu rekabetin doğru ve yaygın ile etkilediği kullanıcı sayısına göre değişeceği belirtiliyor.

Aslıhan Bozkurt - Serdar Biroğul

kurulan "Etkileşimli sözlük ve klonlarının çokluğu bir yandan eleştirilirken bir yandan da sözlüklerin, herhangi bir forum sitesinden çok daha yararlı ve işlevsel olduğu, bilgilerin daha organize, temiz ve sade olduğu belirtiliyor. Söz konusu sitelerin çok sayıda seveni, okuyucusu ve izleyeni bulunuyor. Sözlükler, hızla genişleyen kullanıcı profili ile insanların hem birbirleri hem de bilgi ile olan etkileşimlerini arttırıyor.

Sözlük, "Bir dilin veya dillerin kelime haznesini, söyleyiş ve yazılış şekilleriyle veren, kelimenin kökünü esas alarak, bunların başka unsurlarla kurdukları sözleri ve anlamlarını, değişik kullanışlarını gösteren eser" şeklinde tanımlanırken etkileşimli sözlükler de, "Her türlü kelime, olay, durum ve kavram hakkında, kayıtlı yazarların yorumlarını içeren ve subjektif sunumlarıyla genişletilen katılımcı sözlük tarzında ağ sayfası" olarak tanımlanıyor. "Üyelerin katkısıyla sürekli değişen ve artan içeriği amaçlayan, bir sözlük gibi belirli maddelerden oluşan web siteleri" olan sözlükler, "bilginin kümülatif bir biçimde oluşma, oluşturma, paylaşma ve kategorize eden" siteler olarak biliniyor. Bu nedenle katılımcı sözlüklerdeki bilgilerin doğru veya yanlış olarak değil de konu hakkında yapılmış bir öneri, bir fikir yürütme olarak görülmesi gerekiyor.

Gerek klon sözlüklerde gerekse de sözlük temelindeki yeni sitelerin, hedeften uzak ve belli çizgileri olmayan yapılardan uzak durması öneriliyor. Bir yapısı olmayan siteler, kendi varlıkları ve sözlük anlayışını zedeliyorlar. Günümüzde artık herkes, doğruluğuna bakmadan bilgi üretirken İnternet ve sözlük sitelerindeki bilgiler de kendilerini tekrarlar bir nitelik kazanıyor. Bu noktadan sonra doğru bilginin paylaşıldığı değişik biçimlere sahip sözlük yapılarının oluşturulması önem taşıyor. Çok sayıda sözlük temelini kullanan sitelerin olması, siteler arası bir rekabetinde ortaya çıkmasına neden oluyor. Bu rekabeti kimin kazanacağı ise, sitelerin sunduğu bilgi kalitesi (doğruluğu ve yaygınlığı) ile etkilediği kullanıcı sayısına göre değişecek. Sözlük siteleri; Genel Etkileşimli Sözlükler, Tematik Etkileşimli Sözlükler ve Üniversite Sözlükleri olarak üç başlıkta toplanıyor. Genel Etkileşimli Sözlükler, hemen her konuda görüş bildiren başlık açıyor. Ekşi, Uludağ, İtü, Kötu, Eko Sözlük bunlar arasında yer alıyor. Tematik Etkileşimli Sözlükler ise belli bir alana odaklanıyor ve geleceğin trendi olarak görülüyor. Sportif Sözlük, Siyasi Sözlük, Deniz Sözlük, Sinema Sözlük bu kategorinin bilinen örnekleri olarak sayılıyor. Üniversite Sözlükleri'nde de o okula özel dersler, hocalar vs gibi konularda bilgi paylaşılıyor. Seviyeli ve kaliteli ortamları nedeniyle çok yararlı bulunuyorlar. Bilkent Kampüs bu sözlüklere başarılı bir örnek olarak gösteriliyor.

İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Elemanı Dr. Uçkan, "Sözlükler: Türkiye İnternet kültürünün vazgeçilmezi..." başlıklı yazısında, sözlükleri, "Türkiye'nin küresel sosyal medya ortamına yaptığı özgün bir katkı", "internetin ana akım medyaya bıçkın bir cevabı" ve "geleneksel medyanın internetle imtihanının bizim coğrafyamızdaki en acı tecrübesi" olarak değerlendirdi. Uçkan, Türkiye sosyal medya ortamının ayrılmaz bir parçası olarak hayatlarını sürdüren sözlüklerin toplumu yansıttığı, derin muhalefet, nefret söylemi, eleştiri ve hakaretin yanında bilgi ve geyiği de barındırdığına işaret etti.

1999'da "çok eğlenceli" olacağını düşündüğü için Ekşi Sözlük'ü kuran Kapanoğlu, "Türkiye eleştiriye hazımsız, çarpık hukuki yapısı, baskıcı toplumu ve darbeden kalma apolitikliğinden dolayı bu tür bir siteden çok daha fazla fayda elde ediyor" diyerek toplumun tüm bireylerinin öncelikle eleştirel düşünce ve bakışa sahip olması gerektiğini vurguladı. Anonimliğin koruma altında olmamasının yasal süreçteki çarpıklık olduğunu bildiren Kapanoğlu, özgürlükçü yaklaşımın akli başında bir kitleyle her mecrada ve her biçimde güzel yeşereceğine inandığını altını çizdi. İnci Sözlük'ün en eski yöneticisi Dünder, planlı bir kuruluş olmadıkları, sansürcü zihniyetten bunalan birkaç İnternet kullanıcısının daha rahat olabileceği bir platform arayışıyla

bir anda kurulduklarını anlattı. Sözlüklerin bilginin yanı sıra çokseslilik sağlayıp okuyucuların çok yönlü düşünmesine yol açtığına dikkat çeken Dünder, ansiklopedik, tarafsız ve doğru bilgi içerme kaygısı yaşamadıklarını sadece eğlendiklerini belirtti. Güncel bir haberin hızla aktarılması, yazarlar sayısının fazla olması ve arşivlenen bilginin basitçe bulunmasının sözlükleri cazip kıldığına değinen Uludağ Sözlük moderatörlerinden Gürleyendağ, fazla yazının değil kalıcı ve kaliteli bilgilerin sözlüğe aktarılmasının önemli olduğunu altını çizdi. Sözlüklerin, insanların düşünce yapısındaki dağınıklığı ya da bir hareketindeki yanlışlığı söylediğine işaret eden Gürleyendağ, gelecek nesillere milyonlarca bilgi içeren bir kaynak bırakmanın mücadelesini verdiklerini vurguladı. Dünyada başka bir örneği bulunmayan sözlüklerin, sosyal medya kavramının içini layıkıyla dolduran en önemli İnternet projelerinin başında geldiğine işaret eden İHL Sözlük'ün sahibi Ercan, tamamen özgün bu projenin benimsendiği ve büyük bir ihtiyacı giderdiğini söyledi. Sitelere gösterilen ilgiden memnun olan Bilgi Sözlük'ün kurucusu Erol ise, emeklerinin tam karşılığının alındığının altını çizdi. Gelecekte sansürün daha büyük bir sorun olacağı ve yasakçı zihniyetin büyüyeceğini düşünen Erol, insanların sokakta konuşulan şekilde yazılan yazıyı okumaktan memnun olduğunu ve sitelerin bu talebi yerine getirdiğini belirtti.

